

Akkad dilində harr / ḥarr / hurr / hur formaları “hərr” formasına yaxın müxtəlif variantlarda standart akkad korpuslarında rast gəlinir.

Akkad dilində hərr / harr formasına yaxın mümkün formalar:

1. ḥarrānum (𒄩𒅗𒄣)

Mənası: isti, qovurucu istilik

Kök: ḥ-r-r

Çox vaxt ḥarru və ya ḥarrānu formasında olur

Od, istilik və isti küləklə bağlıdır

Nümunə: šumēlu ḥarrāni — “isti yol”, yəni qovurucu istiqamət, cənub.

2. ḥarru(m)

Mənalər:

qovurucu istilik

yandırıcı günəş

həmçinin metaforik olaraq qəzəb, hiddət

Birbaşa olaraq dağdııcı istiliklə əlaqəlidir.

Semit dillərində müqayisə:

Dil	Kök	Mənası
Akkad	ḥ-r-r	qovurucu istilik, istilik
Ərəb	ḥarr (حَر)	isti, qovurmaq, qovurucu istilik
İvrit	ḥ-r-r (חָרַר)	yanmaq, isti olmaq

Bütün bu formalar ümumisemit kök olan √ḥ-r-r-ə gedib çıxır — “yanmaq”, “qızmaq”, “istilikdə olmaq”.

Fonetik forması: hərr

Əgər hərr bu cür tələffüz edilirsə:

[hərr] — ərəb dilindəki emfatik h kimi (حَرّ)

[hərr] — akkad dilindəki h kimi (h və x arasındakı səs)

Bu halda söz akkad dilində harru / harrānum formasına uyğun gəlir.

Bu söz h-r-r kökünə əsaslanır və xüsusilə harru(m) formasında akkad diplomatik və siyasi lüğətində istifadə olunurdu — yad və ya düşmən elçilərə aid edilərək. Bu isə təsadüfi deyil.

Tarixi-dilçilik izahı:

1. Harru(m) = "qovurucu istilik, yandırıcılıq"

Metaforik olaraq:

dağıdıcı enerji

təhlükə

düşmənlik

müdaxilə

2. Düşmən dövlətlərin elçiləri / xəbərləri:

Təhlükənin daşıyıcısı kimi qəbul olunurdular

Münaqişə, tələblər və ya müharibənin xəbərcisi idilər

Neytral nümayəndə deyil, *"yanaşan alov"* kimi görülürdülər — ultimatum, xəbər və gərginliklə gələnələr.

Buna görə də şeir və ya dövlət ritorikasında, harru sözü bu cür elçilərə metaforik olaraq tətbiq edilirdi — "yandırıcı", "təhlükəli yaxınlaşan küləklər" kimi.

Mətnlərdə nümunələr:

Amarna məktublarında (e.ə. XIV əsr), diplomatik münaqişələrə dair hissələrdə:

Elçilər "gərginlik", "qəzəb partlayışı" (akšuḫ, šēmu) səbəbi kimi təsvir olunur

harru / harrānu konteksti — ya elçilərin özlərini, ya da onların yaratdığı təsiri ifadə edir.

Semantik keçid:

Literal mənada

harru — istilik, qovurucu günəş

Elçi = xəbərci

Metaforik mənada

təhlükə, təhdid, dağıdıcı yaxınlaşma

Elçi = alov daşıyan, təzyiq və hökmdarın qəzəbini gətirən şəxs

Maraqlı müşahidə (bədi səviyyədə):

Akkad mədəniyyətində, digər semit mədəniyyətlərində olduğu kimi, təbiət hadisələrinin şəxsiləşdirilməsi (personifikasiyası) geniş yayılmışdı.

Hökmdarın qəzəbi — *odla* müqayisə olunurdu

Düşmən elçisi — *bir qığılcım, qızmar külək, bu qəzəbi daşıyan bir varlıq* kimi görülürdü.

Nəticə etibarilə, düşmən elçisini "harru" adlandırmaq:

sadəcə poetik epitet deyil,

həm də siyasi və bədii kod idi — *qorxu, gərginlik və təhlükə statusunu* ifadə edən bir termin idi

Nəticə:

“*harru / harrānu*” sözü — “istilik” mənası ilə yanaşı — metaforik olaraq yad elçiləri, təhlükə, qəzəb və siyasi təzyiq daşıyıcılarını təsvir etmək üçün istifadə olunurdu.

Tövbə surəsi, 9:81 — ayənin əsas hissəsi:

يَفْقَهُونَ كَانُوا لَوْ حَرًّا أَشَدُّ جَهَنَّمَ نَارًا قُلْ

De: "*Cəhənnəm odunun istiliyi daha şiddətlidir*" — *kaş ki anlayaydılar!*

Bundan əvvəl isə deyilir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا

"*Onlar dedilər: 'İstilikdə (hava istisində) yürüşə çıxmayın!'*"

Təhlil:

1. الْحَرَّ (*al-harr*) burada sadəcə hava istiliyi deyil.

Bu, psixoloji və mövcudiyyətlə bağlı (ekzistensial) bir bəhanədir.

"İstilidir, çıxmırıq", əslində deməkdir ki:

"Maddi səbəb göstərib, məsuliyyətdən boyun qaçırırıq."

2. Amma Allah nə edir?

Bu bəhanəni ittihamə çevirir:

"Cəhənnəmin istiliyi daha şiddətlidir."

Yəni:

"*Qaçdığınız şey sizi daha böyük təhlükəyə aparır.*"

Beləcə, Allah onların rahatlıq üçün imtina etməsini, imanın sınağından keçə bilməmək kimi göstərir.

Akkad dili ilə əlaqə

Əsas məqamlar:

Akkad dilində, əvvəl qeyd etdiyimiz kimi, "*harru*" — sadəcə istilik deyil.

Bu söz həm də:

- təhlükənin vəziyyəti,
 - düşmən niyyəti,
 - diplomatik təzyiqin kodlaşdırılmış ifadəsidir.
- Quranda isə — الْحَرَّ (*al-harr*) — 9:81 sətirində:
- təhlükənin başlanğıcı,
 - iman üçün bir sınaq nöqtəsi,
 - ayrıcı bir həqiqət məqamı kimi təqdim olunur.

Nəticə:

Qurandakı *al-harr* və akkaddakı *harru* — semantik baxımdan birləşir:

Hər ikisi fiziki hadisədən (istilik) başlayıb, daxili vəziyyətlərə — qorxu, imtina, təzyiq və təhdidə keçir.

Bu, qədim semitik dillərdə və mədəniyyətlərdə "istilik" anlayışının məcazi gücünü və simvolikasını ortaya qoyur.

Bədii baxış:

Onlar dedilər: “Biz الْحَرَّ (istilikdə) çıxmayaçağıq.”

Əslində isə:

- Onlar “**harr**”ı — təhlükə arxetipini daşıya bilmədilər
- Onlar simvolik istiliyi — imtahanı, təzyiqi, sədaqət gərginliyini qaldıra bilmədilər

Başqa sözlər:

Səviyyə	الحرّ (al-harr) — 9:81	Məna
İqlim	Havanın istiliyi	Xarici (zahiri) bəhanə
Psixologiya	Zəhmətdən/qurbanlıqdan qorxu	Hərəkətə qoşulmaqdan imtina
Semantika	“harru” — təhlükə kodu	Təhlükədən qaçış, zəiflik, mövqesizlik
Allahın cavabı	Cəhənnəm istisi > Dünya istisi	Möminin prioritetlərini yenidən qiymətləndirmə

Nəticə:

Biz birləşdirdik:

- Ərəb Qurani və
- Akkad dilindəki **harr** / **harru** sözünün siyasi-semantik kodunu.

Bu, sadəcə "havanın temperaturu" deyil —

bu, qorxunu, qarşıdurmanı, təzyiqi və sınağı ifadə edən bir dil qabığıdır.

İndi isə **mu-tə-hərr-ət** sözünün **struktur baxımından** təhlilinə başlayaq.

1-ci Addım: mu-hərr-ə (مُحَرَّر)

Tikinti bloklarına görə analiz edirik:

Komponent	Forma	Funksiya
mu-	prefiks	İsim törəmə formalarının işarəsi (ism fā‘il, fa‘ül, maf‘al və s.) — hərəkəti edən və ya onu daşıyan şəxs
harr	kök √h-r-r	istilik, hərəkət, canlanma, həyəcan, yandırma
-ə / -i	sonluq (ehtimal olunan)	morfoloji və ya flektiv element ola bilər

muḥarr = “istiliyi daşıyan / yaradan / göstərən”

Lakin — burada vacib məqam odur ki, Qurani ərəb dilində **harr** sadəcə “istilik” deyil,

daxili canlanma, hərəkətilik, gərginlik, enerji partlayışı halıdır.

Buna görə də **muḥarr** — bu deməkdir:

- “daxilində istilik / daxili həyəcan / impuls daşıyan”
və ya
- “daxili dinamika doğuran”

2-ci Addım: tə-hərr

Sözə **tafə'ıl** əlavə olunur (تَفْعِيل) — klassik ərəb dilində intensiv və səbəb bildirən məsdar forması alınır:

Forma	Kök	Mənası
taħarruk (تَحَرَّك)	h-r-k	hərəkət
taħarr (تَحَرَّ)	h-r-r	daxili həyəcan / meyil

h-r-r kökü halında **ta-ħarr** — bu, daxili gərginlik kimi hərəkətdir. Fiziki olmaq məcburiyyətində deyil — siyasi, emosional, ehtiraslı və ya metafizik də ola bilər.

Ta-ħarr — sadəcə “hərəkət” deyil, **daxili qüvvə ilə təşəkkül tapan hərəkətdir** — istilik, canlanma, oyanış kimi.

3-cü Addım: mu-ta-ħarr-ə(t) (مُتَحَرِّكَة)

Tam struktur:

Komponent	Forma	Mənası
mu-	ismi-fail	hərəkəti daşıyan, fəaliyyətdə olan
taħarr	məsdər	həyəcan, hərəkət, daxili təkan
-ə(t)	dişi cins fleksiya (məsələn, <i>fa“āla</i> → <i>fa“āla(t)</i>)	

Quranda və klassik ərəb nitqində bu söz belə başa düşülür:

“o (dişi), hərəkət içində olan”,

amma bu sadəcə fiziki hərəkət deyil — daxili canlanma, aktivləşmə, həyəcanlanma, içində dinamika daşıyan vəziyyətdir.

Akkad dili ilə paralellik:

Akkad kökü **h-r-r**:

- *ħarru* → zərərli istilik, günəşin yandırması
- amma həm də *emosional/siyasi gərginlik*
- törəmə *muħarru* (mövcud olsaydı) = canlandıran, isidən, həyəcan yaradan

Ərəb dilindəki **mu-ta-ħarr-ə** — sanki *daxili istilik / gərginlik / hərəkət impulsu daşıyan* elementdir.

Yeni oxunuş:

- **mu-ta-ħarr-ə** — sadəcə “hərəkət edən” deyil,
- **o:**
“daxili istiliklə dolu olan, vibrasiya, daxili impuls və dinamika daşıyan element”

Bu mənalar tam şəkildə:

- Qurandakı struktur-semantik sistemə
- Akkad dilinin fonetik və semantik təhlilinə